

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์ของการทำวิจัย

จากการทำวิจัยเรื่องวิวัฒนาการที่มาของสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จาก เอกสาร และจากกลุ่มตัวอย่างวิจัยที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิกับสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญฯ ที่เกี่ยวกับ วิวัฒนาการที่มาและข้อดีข้อจำกัดของสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่มีทั้งรูปแบบหลักและรูปแบบย่อยที่อยู่ในรูปแบบหลัก คือ (1) การเลือกตั้งโดยทางอ้อม (2) การแต่งตั้งโดยพระมหากษัตริย์ ซึ่งแบ่งแยกออกได้เป็น (2.1) พระมหากษัตริย์ทรงเลือกตั้ง (2.2) พระมหากษัตริย์ทรงเลือกและแต่งตั้ง (2.3) พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง (3) การเลือกตั้งโดยตรง (4) การเลือกตั้งโดยตรงและสรรหา ซึ่งผู้วิจัย ได้พบว่า ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล กล่าวคือ

ประการแรก การวิจัยเอกสารได้พบข้อมูลที่เกี่ยวข้องและเอื้อประโยชน์ต่อการวิจัยที่เกี่ยวกับ “วิวัฒนาการที่มาของสมาชิกวุฒิสภา ทั้ง 4 รูปแบบหลักและรูปแบบย่อย” ซึ่งเป็นรูปแบบสภาคู่ตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบสากลนิยม และมีนัยทางการเมืองเกี่ยวกับวิวัฒนาการที่มาของสมาชิกวุฒิสภาในแต่ละรูปแบบฯ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับการกำหนดอำนาจหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภา ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ประการที่สอง การสัมภาษณ์แบบเจาะจงและเจาะลึกจากกลุ่มตัวอย่างวิจัย ได้พบข้อมูลที่เอื้อประโยชน์ต่อการทำวิจัยที่เกี่ยวกับวิวัฒนาการที่มาและ “ข้อดี ข้อจำกัด” ของสมาชิกวุฒิสภาในแต่ละรูปแบบ ทั้ง 4 รูปแบบหลัก และจำแนกออกได้ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้รวม 9 ฉบับ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่พบทั้ง 2 ประการ ดังกล่าว เมื่อนำมาทำการวิเคราะห์ในภาพรวมร่วมกัน ได้ทำให้พบว่า ผลการวิจัยที่ได้นั้น สามารถตอบวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษาวิวัฒนาการที่มาและข้อดี ข้อจำกัด ของสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่ได้ตั้งไว้ทุกประการ

1.2 วิธีการดำเนินการวิจัย

ใช้วิธีผสมผสานระหว่าง การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยใช้ข้อมูลจากเอกสารชั้นต้น (Primary Document) และเอกสารชั้นรอง (Secondary Document) ด้วยวิธีการค้นคว้าศึกษาหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำการวิจัย คือ “วิวัฒนาการที่มาของสมาชิกวุฒิสภา” ที่กำหนดไว้ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เพื่อให้ได้ข้อมูลทางเอกสารที่ครบถ้วนรอบด้านให้ได้มากที่สุด ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ของการทำวิจัย และ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) กลุ่มตัวอย่างวิจัยที่คัดเลือกแบบเจาะจง โดยจะเน้นในแง่ของความคิดเห็นที่เกี่ยวกับ “วิวัฒนาการที่มาและข้อดี ข้อจำกัด ของสมาชิกวุฒิสภา” ที่ได้กำหนดไว้ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ทั้งนี้ จะนำข้อมูลทั้งสองส่วนที่ได้ มาทำการวิเคราะห์ในภาพย่อยและภาพรวมร่วมกัน เพื่อจะเขียนผลการวิจัยที่ได้จากการวิเคราะห์เป็นรูปแบบ บรรยาย อธิบาย และ พรรณนา (Descriptive Analysis) ตามกรอบแนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ที่ได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้

1.3 ผลการวิจัย

การวิจัย เพื่อศึกษาฯ ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ในครั้งนี้ ผู้วิจัย ได้บรรลุเป้าหมายในการทำวิจัยทุกประการ ตามหัวข้อเรื่องที่ตั้งไว้ คือ “วิวัฒนาการที่มาและข้อดี ข้อจำกัด ของสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย” โดยได้รับทราบ ที่มาและข้อดี ข้อจำกัด ของสมาชิกวุฒิสภาฯ แต่ละรูปแบบที่มา ที่สามารถแบ่งออกตามที่มาได้ถึง 4 รูปแบบหลัก และ 1 ใน 4 รูปแบบหลัก ยังสามารถแยกออกได้เป็น 3 รูปแบบย่อยด้วยกัน โดยเริ่มจาก การรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องได้อย่างครบถ้วน ทั้งที่ได้จากเอกสารชั้นต้นและชั้นรอง และข้อมูลส่วนที่เป็นความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างวิจัยแต่ละท่าน ที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิและสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญฯ ซึ่งเมื่อนำข้อมูลทั้งสองส่วนดังกล่าว มาทำการวิเคราะห์ในภาพย่อยและภาพรวม ร่วมกันแล้ว พบว่า

1.3.1 วิวัฒนาการที่มาของสมาชิกวุฒิสภาที่มีที่มาจาก “การเลือกตั้งโดยทางอ้อม”

นั้น ได้มีการกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เพียง 1 ฉบับ ใน 9 ฉบับ ที่ได้มีการกำหนดให้มีสมาชิกวุฒิสภา กล่าวคือ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2489 มาตรา 24 ได้กำหนดให้มี พฤษสภา (วุฒิสภา) มีที่มาจาก “การเลือกตั้งโดยทางอ้อม” ซึ่งผู้มีสิทธิที่จะเลือกได้นั้น กำหนดไว้ในบทเฉพาะกาล มาตรา 90 ซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่อยู่ในวันสุดท้ายของการใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2475 ดังนั้นจึงมี วิวัฒนาการที่มาของสมาชิกวุฒิสภา(พฤษสภา) จากการแก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2475 ด้วยการยกเลิก ส.ส. ประเภทสอง และการเปลี่ยนมาใช้รูปแบบสภาผู้แทนการใช้รูปแบบสภาเดียว

“เพื่อให้รัฐสภาเป็นรูปแบบสภาคู่ ซึ่งมีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้นตามกระแสสากลนิยมทางโลกาภิวัตน์ ซึ่งเกี่ยวกับการถ่วงดุลอำนาจระหว่างฝ่ายบริหารกับรัฐสภาและรัฐสภาด้วยกัน”

ข้อดี ตัวแทนของประชาชนที่เป็น ส. ส. เป็นผู้เลือก ซึ่งเป็นการถ่ายทอดจากอำนาจอธิปไตยของประชาชนทางหนึ่ง

ข้อจำกัด ส.ส. ผู้มีสิทธิเลือกสมาชิกวุฒิสภา (พฤฒสภา) ตามรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. 2489 นั้น กึ่งหนึ่งเป็นผู้ที่ผู้มีอำนาจในฝ่ายรัฐบาลเดิมได้เป็นผู้นำรายชื่อเสนอเข้ารับการแต่งตั้งฯ เป็น ส.ส. จึงอาจจะทำให้มีบางบุคคล ซึ่งอาจจะเกิดเป็นฝักฝ่ายทางการเมืองขึ้นได้ในการทำหน้าที่

1.3.2 วิวัฒนาการที่มาของสมาชิกวุฒิสภาที่มีที่มาจาก “การแต่งตั้งโดยพระมหากษัตริย์” นั้น ได้มีการกำหนดไว้ ตามรัฐธรรมนูญฯ ที่พอจะอนุโลมรวมกันได้ 6 ฉบับ ใน 9 ฉบับ ด้วยกัน โดยจัดแบ่งออกเป็นไปตามสาระได้ ดังนี้

1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2490 มีที่มาจากการประกาศฯ ของคณะรัฐประหาร โดยการให้คงรูปแบบสภาคู่ไว้ อาทิ มาตรา 33 และมาตรา 37 ตาม มาตรา 33 กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามีที่มาจาก “พระมหากษัตริย์ทรงเลือกตั้ง” ซึ่งมี **วิวัฒนาการที่มาของวุฒิสภา** ตามแบบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2489 ที่เป็นรูปแบบสภาคู่ และได้มีการเปลี่ยนชื่อ **พฤฒสภา** เป็น **วุฒิสภา** และที่มา เปลี่ยนจากการเลือกตั้งโดยทางอ้อม มาเป็นรูปแบบ “พระมหากษัตริย์ทรงเลือกตั้ง” ซึ่งในราชกิจจานุเบกษาใช้คำว่า “ประกาศแต่งตั้ง” และคำว่า “ทรงเลือกและแต่งตั้ง” การศึกษาวิจัยครั้งนี้ จึงได้อนุโลมอยู่ในหมวดของการแต่งตั้งโดยพระมหากษัตริย์ ด้วยเช่นกัน

2) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492 มีที่มาจากการแก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2490 ตามมาตรา 82 กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามีที่มาจาก “พระมหากษัตริย์ทรงเลือกและแต่งตั้ง” ดังนั้น จึงมี **วิวัฒนาการที่มาของสมาชิกวุฒิสภา** ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2490 โดยเพิ่มคำจากคำว่า “พระมหากษัตริย์ทรงเลือกตั้ง” มาเป็น “พระมหากษัตริย์ทรงเลือกและแต่งตั้ง”

3) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2511 มีที่มาจากธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. 2502 ตามมาตรา 78 กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามีที่มาจาก “พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง” ดังนั้นจึงมี **วิวัฒนาการที่มาของวุฒิสภา** ตามรูปแบบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2475 ในส่วนของการแต่งตั้งสมาชิกประเภทสอง

4) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517 มีที่มาจากการแต่งตั้งคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญฯ ในสมัย นายสัญญา ธรรมศักดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรี ตามมาตรา 107 กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามีที่มาจาก “พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง” ดังนั้นจึงมี **วิวัฒนาการที่มาของวุฒิสภา** ตามรูปแบบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2511 และวรรคท้ายกำหนดเพิ่มเติมให้นายกฯ เป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการฯ

5) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521 มีที่มาจากธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2520 ตามมาตรา 84 กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามีที่มาจาก “พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง” ดังนั้นจึงมี **วิวัฒนาการที่มาของวุฒิสภา** ตามรูปแบบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2511

6) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 มีที่มาจากธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2534 ตามมาตรา 100 กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามีที่มาจาก “พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง” ดังนั้นจึงมี **วิวัฒนาการที่มาของวุฒิสภา** ตามรูปแบบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517 โดยกำหนดให้นายกฯ เป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการฯ

“เพื่อให้พระมหากษัตริย์ทรงเลือกและแต่งตั้งบุคคลที่มีความเหมาะสมฯ ตามพระราชประสงค์ ในรัฐธรรมนูญฯ 2 ฉบับแรก และอีก 4 ฉบับต่อมาเป็นการ แต่งตั้ง ตามการนำเสนอรายชื่อบุคคลจากฝ่ายผู้ที่มีอำนาจทางการเมือง และมักจะมีนัยที่เกี่ยวกับความมั่นคงและการวางฐานอำนาจทางการเมือง”

ข้อดี เพื่อให้สามารถเลือกบุคคลที่มี ความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ ในกิจการต่างๆ และคุณธรรมจริยธรรม ที่เหมาะสมกับอำนาจหน้าที่ มาปฏิบัติงานได้ตามวัตถุประสงค์

ข้อจำกัด วิธีการที่ใช้ปฏิบัติ มักเป็นผู้มีอำนาจในฝ่ายรัฐบาลเป็นผู้นำรายชื่อบุคคลเสนอเข้ารับการแต่งตั้งฯ เป็นสมาชิกวุฒิสภา ซึ่งอาจจะมีนัยเกี่ยวกับการเป็นฝักฝ่ายทางการเมืองได้

1.3.3 วิวัฒนาการที่มาของสมาชิกวุฒิสภา ที่มาจาก “การเลือกตั้งโดยตรง” นั้น ได้มีการกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เพียง 1 ฉบับ ใน 9 ฉบับ กล่าวคือ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มีที่มาจากการแก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 ตามมาตรา 121 กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามีที่มาจาก “ซึ่งราษฎรเลือกตั้ง” หรือ “การเลือกตั้งโดยตรง” ดังนั้น จึงมี **วิวัฒนาการที่มาของสมาชิกวุฒิสภา** ที่พัฒนาการมาจาก “การเลือกตั้งโดยทางอ้อม” ตามแบบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร

ไทย พุทธศักราช 2489 มาเป็น “การเลือกตั้งโดยตรง” แทน ตามกระแสนิยมรูปแบบของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

“เพื่อให้ประชาชนใช้สิทธิและเสรีภาพเลือกตัวแทนตามความชอบได้โดยตรง แต่ในความเป็นจริงบางครั้งอาจจะได้บางบุคคลที่อาจจะมีพฤติกรรมเป็นฝักฝ่ายทางการเมือง”

ข้อดี เพื่อให้สมาชิกวุฒิสภา เป็นตัวแทนของปวงชนชาวไทยอย่างแท้จริง โดยมีที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนตามระบอบประชาธิปไตย

ข้อจำกัด สมาชิกวุฒิสภา บางบุคคลอาจได้มาจากการอิงฐานเสียงจากฝ่ายการเมือง และอาจมีพฤติกรรมเป็นฝักฝ่ายทางการเมือง ทำให้ขาดความเป็นกลางในทางการเมือง และการทำหน้าที่การถ่วงดุลอำนาจในระบบรัฐสภา

1.3.4 วิวัฒนาการที่มาของสมาชิกวุฒิสภาที่มาจาก “การเลือกตั้งโดยตรง และการสรรหา” นั้น ได้มีการกำหนดไว้ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เพียง 1 ฉบับ ใน 9 ฉบับ กล่าวคือ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มีที่มาจากสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญฯ (สสร.) ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 ตามมาตรา 111 ดังนั้นจึงมี วิวัฒนาการที่มาของสมาชิกวุฒิสภา ตามรูปแบบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ตามมาตรา 121 คือ ในส่วนของการเลือกตั้งโดยตรง และ อาทิจำนองรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521 ตามมาตรา 84 คือ ในส่วนของการแต่งตั้งประกอบกัน โดยได้พัฒนาการเปลี่ยนจากรูปแบบ “การแต่งตั้ง” มาเป็นรูปแบบของ “คณะกรรมการสรรหาสมาชิกวุฒิสภา” แทน

“เพื่อให้สมาชิกวุฒิสภาส่วนมากเกินกว่าครึ่งมีที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน และสมาชิกวุฒิสภาส่วนน้อย คือ น้อยกว่าครึ่ง มีที่มาจาก คณะกรรมการสรรหา ตามสาขาอาชีพของประชาชน”

ข้อดี เพื่อให้สมาชิกวุฒิสภาส่วนมากมีที่มาจากการเลือกของประชาชนโดยตรง ในการทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชนอย่างแท้จริง และสมาชิกวุฒิสภาที่มาจาก คณะกรรมการสรรหาเป็นบุคคลที่ได้รับการกลั่นกรองทางด้านคุณสมบัติเกี่ยวกับ ความรู้ ความชำนาญในแต่ละสาขาอาชีพ ตลอดจนคุณธรรมจริยธรรม และมีความเป็นกลางทางการเมืองเกี่ยวกับที่มา

ข้อจำกัด สมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรง อาจจะมีบางบุคคลที่อาจจะมีพฤติกรรมเป็นฝักฝ่ายทางการเมือง และสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการสรรหานั้น ไม่ได้ผ่าน

การเลือกตั้งของประชาชนตามความนิยมของการปกครองแบบระบอบประชาธิปไตย และบางบุคคลอาจมีพฤติกรรมโน้มเอียงทางการเมืองได้เช่นกัน แต่อาจเป็นส่วนน้อย

2. อภิปรายผลการวิจัย

ระบอบประชาธิปไตย เป็นระบอบการปกครองระบอบหนึ่ง ที่มีวิวัฒนาการมา ยาวนาน จากการร่วมคิดและการร่วมแสดงความเห็นของคนหลากหลายชาติพันธุ์ โดยมีเจตนารมณ์ ร่วมกันให้เป็น แนวคิดทฤษฎี ปรัชญา อุดมการณ์ และหลักการ ในการใช้เป็น “ระบอบการ ปกครอง” เพื่อสร้างหลักประกัน “ชีวิตที่ดี” ให้กับประชาชนโดยส่วนรวม กาลต่อมาจึงเป็นกระแส นิยมในการนำไปใช้เป็นระบอบการปกครองของรัฐหรือประเทศต่างๆ ทั่วโลก เนื่องจากมีหลักการ คิดที่ “ให้ผู้ปกครองมีที่มาจาก การเลือกตามมติความชอบของประชาชนเสียงส่วนใหญ่ในเขตการ ปกครอง และอยู่ในตำแหน่งได้ในช่วงเวลาหนึ่ง แต่เนื่องจากประชาชนที่อยู่ภายใต้เขตการ ปกครอง มี คุณธรรมและพฤติกรรมในการแสดงออกถึงความต้องการที่หลากหลาย ผู้ปกครองจึง ต้องเป็นผู้สนองตอบความต้องการเหล่านั้น โดยการตั้งกฎเกณฑ์พื้นฐานให้ประชาชนทุกคนมี สิทธิ เสรีภาพ ที่เสมอภาคเท่าเทียมกัน ในความเป็นมนุษย์ เพื่อใช้เป็นกรอบมาตรฐานกลางควบคุม พฤติกรรมในการแสดงความต้องการของประชาชนทุกคนให้อยู่ในขอบเขตของการปกครอง และ ได้รับความยุติธรรมเสมอกัน โดยการให้มีส่วนร่วมในทางการเมืองอย่างมีศักดิ์ศรี ด้วยการเป็นผู้ เลือกตัวแทนฯ และการถ่วงดุลอำนาจ เพื่อการแบ่งปันอำนาจและผลประโยชน์ภาครัฐ” ให้กระจาย ออกไปได้อย่างทั่วถึงภาคประชาชนทุกหมู่เหล่าในสังคมนั้น จึงจัดว่าเป็น “ระบอบการปกครอง” ระบอบหนึ่ง ที่วางพื้นฐานเรื่อง สิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ให้เท่าเทียมกัน นำมาซึ่งการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

อมร รักษาสัตย์ และคณะ (2543 : 25) ได้กล่าวว่า “ประชาธิปไตยเป็นทั้งแนวคิด อุดมการณ์ ความเพ้อฝัน ความปรารถนา เป็นรูปแบบการปกครอง และเป็นวิถีชีวิตของพลโลก หลากชาติ หลากภาษา มาหลายพันปี จึงมีแม่แบบลูกแบบ และการค้นพบอย่างมากมายจนกระทั่ง นักปราชญ์อย่าง ลาสกี และซานตอรีเห็นว่า เป็นเรื่องยากมากที่จะให้คำจำกัดความ และความหมายที่ชัดเจนและครอบคลุมทุกประเด็น” นอกจากนั้น อมร รักษาสัตย์ และคณะ (2543 : 26) ยังได้กล่าวต่อไปว่า “เมื่อ ประชาธิปไตย มีวิวัฒนาการมาเป็นรูปแบบการปกครอง โดยได้เกิดขึ้นใน หลากรูปแบบ เช่น รูปแบบวิวัฒนาการภายในสังคมเดิม คือ แบบอังกฤษ รูปแบบการประกาศ อิสระภาพตั้งบ้านเรือนใหม่ คือ แบบสหรัฐอเมริกา และรูปแบบปฏิวัติสังคมภายในประเทศเดิม

แบบฝรั่งเศส ทั้งสาม รูปแบบนี้ประเทศต่างๆ ที่นิยมประชาธิปไตยทั่วโลก ได้นำไปเป็นตัวอย่าง สร้างระบอบประชาธิปไตยของตน”

คำว่า **ประชาธิปไตย** ตามรูปศัพท์ หมายถึง “อำนาจของประชาชน” ซึ่งมีนัยทางการเมืองที่เกี่ยวกับประชาชนแต่ละปัจเจกๆ ที่แสดงออกทาง สิทธิ (ควรได้) เสรีภาพ (ทำได้) ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ (มนุษย์มีโครงสร้างทางกายภาพและจิตวิญญาณ ที่คล้ายกัน) โดยไม่ละเมิดต่อกัน หรือ “การใช้อำนาจของประชาชนที่เท่าเทียมกันในการการเมือง” ดังนั้น เมื่อมาเป็น “ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย” ซึ่งหมายถึงต้องมีผู้ปกครอง ในที่นี้ จึงอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า หมายถึง “ประชาชนเป็นผู้เลือกผู้ปกครอง ผู้ปกครองเลือกสิ่งที่ดีให้กับประชาชน โดยประชาชนมีส่วนร่วมและความคุ้มครองสิทธิกรรมของผู้ปกครอง”

ทั้งนี้ การปกครองในระบอบประชาธิปไตย จึงต้องมีการกำหนด หลักเกณฑ์ เกี่ยวกับ สิทธิ เสรีภาพ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การถ่วงดุลอำนาจ การได้มาซึ่งตัวแทนและผู้ปกครอง สถาบันทางการเมือง โครงสร้างของรัฐ ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชนฯ เป็นเงื่อนไข หรือ กรอบ ในทางการใช้ปฏิบัติ ซึ่งนิยมกำหนดไว้ ที่เรียกกันว่า **รัฐธรรมนูญ** โดยจัดให้เป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐหรือของประเทศ

กระแสนิยมรูปแบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของชาวตะวันตก ได้แพร่เข้าสู่ชนชั้นสูงที่มีการศึกษาของประเทศสยาม (ไทย) ราวต้นยุคสมัย รัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา และแพร่ขยายเป็นวงกว้างมากขึ้นๆ จวบจนถึง วันที่ 24 มิถุนายน 2475 ในสมัยรัชกาลที่ 7 ได้มีกลุ่ม “คณะราษฎร” ทำการเปลี่ยนแปลงการปกครอง โดยนำ “ระบอบรัฐสภา” ซึ่งเป็นระบอบการปกครองแบบหนึ่งของระบอบประชาธิปไตย “แบบตัวแทน” ที่มีประเทศต่างๆ จำนวนมากนิยมนำไปใช้ในการปกครองฯ ซึ่งมีการกำหนดเงื่อนไขการปกครองต่างๆ ไว้ใน **รัฐธรรมนูญ** ซึ่งมีหลักการหนึ่งในหลายๆ หลักการที่เป็นองค์ประกอบสำคัญตรงที่ “ตัวแทนฯ และผู้ปกครองฯ มีที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน” กล่าวคือ

กรณีของประเทศไทย จะใช้หลักการว่า ผู้สมัครเป็นตัวแทนฯ ที่ได้รับการเลือกตั้ง เป็นมติเสียงมากที่สุดจากประชาชนในแต่ละเขตพื้นที่ ที่กำหนดเป็นเขตเลือกตั้งจะได้เป็นตัวแทนฯ และตัวแทนฯดังกล่าว ที่ประชาชนเลือกมานั้น ขั้นตอนเริ่มแรกจะต้องมีการประชุมลงมติในสภาฯ เพื่อเลือกหัวหน้าผู้ปกครอง คือเลือก “นายกรัฐมนตรี” และหลังจากนั้น นายกรัฐมนตรี จะเป็นผู้เลือกคณะรัฐมนตรีประจำกระทรวงต่างๆ ซึ่งรวมเรียกว่า “คณะรัฐบาล” ส่วนตัวแทนของประชาชนที่ไม่ได้รับคัดเลือกเป็นคณะรัฐมนตรี จะเป็นผู้ที่ทำหน้าที่ฝ่ายนิติบัญญัติในสภาฯ เรียกว่า “สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร” โดยแบ่งออกเป็น “ฝ่ายสนับสนุนรัฐบาล” และ “เป็นฝ่ายค้านหรือฝ่าย

ตรวจสอบรัฐบาล” โดยยึดหลักการว่า “สภาผู้แทนราษฎรจะตัดสินใจใดๆ ก็ตาม ต้องเป็นไปตามมติเสียงส่วนใหญ่ (มาก) ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร”

แต่เนื่องจากตัวแทนของประชาชน(ส.ส.) ที่สนับสนุนฝ่ายรัฐบาล ส่วนใหญ่มักจะมีจำนวนเสียงมากกว่าฝ่ายค้านในสภาฯ และตัวแทนของประชาชน(ส.ส.) ในสภาฯ ที่สนับสนุนฝ่ายรัฐบาลส่วนใหญ่นั้น มักจะมีความสัมพันธ์และเกี่ยวพันกับฝ่ายรัฐบาลอย่างแนบแน่นในฐานะสมาชิกพรรคการเมืองเดียวกันหรือพรรคร่วมรัฐบาล ดังนั้น อาจเป็นไปได้ว่า บางครั้งรัฐบาลอาจเกิดความไม่รอบคอบใช้เสียงข้างมากในสภาฯ ลงมติเห็นชอบสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ไม่ชอบด้วยหลักคุณธรรมและจริยธรรมหรือธรรมาภิบาล ในการบริหารฯ ซึ่งอาจจะเป็น กฎหมายหรือนโยบายฯ ใดๆ ก็ตาม เพื่อจะนำไปใช้บริหารประเทศ ซึ่งการนี้อาจทำให้ประเทศชาติและประชาชนส่วนใหญ่ไม่ได้รับผลประโยชน์เท่าที่ควรจะได้ควรจะเป็น การปกครองใน “ระบอบรัฐสภา” ดังกล่าวนี้นี้ จึงจำเป็นต้องมี “สมาชิกรัฐสภา” เป็นคนกลางมาทำหน้าที่เป็นสภาคู่กับสภาผู้แทนราษฎร หรือเรียกว่า “สภาสูง” หรือเรียกรวมกันทั้งสองสภาว่า “รัฐสภา” คอยเหนี่ยวรั้งสภาผู้แทนราษฎร โดยการทำหน้าที่ “กลั่นกรองกฎหมาย” และ “ถ่วงดุลอำนาจกับสภาผู้แทนราษฎรและฝ่ายรัฐบาล” เพื่อให้การตัดสินใจใด ๆ ในการ “ออกกฎหมาย” ตามมติของสภาผู้แทนฯ และการตัดสินใจดำเนินการใดๆ เกี่ยวกับ “นโยบายสาธารณะ” ของฝ่ายรัฐบาล ให้เป็นไปในทางที่เอื้อผลประโยชน์ต่อประเทศชาติและประชาชนส่วนใหญ่ ดังคำกล่าวของ รุปนรรต พรหมอินทร์ (2546 : 92) ที่กล่าวว่า “รัฐสภาซึ่งประกอบด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกรัฐสภา ซึ่งเชื่อมโยงกับฝ่ายบริหารคือคณะรัฐมนตรี ซึ่งมีเสียงสนับสนุนในสภามากกว่าฝ่ายค้าน ซึ่งเป็นฝ่ายการเมือง ซึ่งถือได้ว่า มีความสำคัญในการกำหนดขอบเขตในการนำเอานโยบายไปปฏิบัติ โดยการออกเป็นกฎหมายในลักษณะต่างๆ” ตามคำที่กล่าว จะเห็นว่า “สมาชิกรัฐสภามีความสำคัญอย่างยิ่ง ในการปกครองในระบอบรัฐสภา” เพราะจะทำหน้าที่ช่วย ตรวจสอบ และถ่วงดุลอำนาจ การบริหารงาน

ทั้งนี้ “ที่มาของสมาชิกรัฐสภาไทย” ยังขาดความชัดเจนเกี่ยวกับที่มาที่เห็นพ้องต้องกันเป็นเอกฉันท์ของคนในชาติว่า “สมาชิกรัฐสภาควรมีที่มาจากไหนและแทนอะไร” ดังจะเห็นได้จาก ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จำนวน 9 ฉบับ ที่ได้กำหนดไว้ให้มีสมาชิกรัฐสภา โดยสมาชิกรัฐสภามีที่มา ที่สามารถแยกออกได้ถึง 4 รูปแบบหลักด้วยกัน และ 1 ใน 4 รูปแบบหลักนั้น ยังสามารถแยกออกได้เป็น 3 รูปแบบย่อย แต่เนื่องจากช่วงระยะเวลาการกำหนดให้มีสมาชิกรัฐสภา โดยเริ่มที่ รัฐธรรมนูญฯ ฉบับที่ 3 ของไทย เมื่อ พ.ศ. 2489 ซึ่งห่างจากการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฯ ฉบับแรก เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2475 ถึง 14 ปี และห่างจากรัฐธรรมนูญฯ ฉบับที่ 18 (ปัจจุบัน) พ.ศ. 2550 ที่กำหนดให้มีสมาชิกรัฐสภา ถึง 61 ปี ดังนั้น ที่มาของสมาชิกรัฐสภา จึงจัดว่า เป็นรูปแบบ “วิวัฒนาการที่มา” กล่าวคือ

เมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฯ ฉบับแรกและรัฐธรรมนูญฯ ฉบับที่สองนั้น สภาฯ จะเป็นรูปแบบสภาเดียว มี ส.ส. สองประเภท คือ ประเภทที่หนึ่ง ส.ส. มีที่มาจากการเลือกตั้งโดยทางอ้อมของประชาชนฯ และประเภทที่สอง ส.ส. มีที่มาจากการเสนอชื่อเข้ารับการโปรดเกล้าฯ “แต่งตั้ง” ของฝ่ายผู้มีอำนาจในทางการเมือง จวบจนเวลาผ่านเลยมา 14 ปี จึงได้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญฯ ฉบับที่ใช้อยู่ ให้มีความเป็นประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น โดยได้ยกร่างรัฐธรรมนูญฯ ขึ้นใหม่ให้สภาฯ เปลี่ยนจากรูปแบบสภาเดียว มาเป็นรูปแบบสภาคู่แทน และเรียกชื่อว่า “รัฐสภา” เหมือนนานาอารยประเทศ อันประกอบด้วย “สภาผู้แทนราษฎร” และสภา “พฤฒสภา” ที่สมาชิกมีที่มาจากการเลือกตั้งโดยทางอ้อม จึงทำให้คาดได้ว่า น่าจะจำลองรูปแบบที่มาของสมาชิกวุฒิสภาตามรูปแบบของประเทศฝรั่งเศส เพราะที่มาวุฒิสภาของฝรั่งเศสใช้การเลือกโดยทางอ้อมและมีมาก่อนสภาไทย ซึ่งต่อมาได้มีการประกาศใช้เป็น “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2489” แทน ฉบับเดิม แต่รัฐธรรมนูญฯ ฉบับดังกล่าวนี้ ประกาศใช้อยู่ได้ ไม่นาน คือ ได้มี กลุ่มนายทหารฯ กลุ่มหนึ่งทำการรัฐประหาร เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2490 และได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2490 แทน แต่ยังคงกำหนดให้รัฐสภาเป็นรูปแบบสภาคู่ คือ มี “สภาผู้แทนและวุฒิสภา” ซึ่งมีอำนาจหน้าที่หลักเหมือนกับ “พฤฒสภา” คล้ายกับรัฐธรรมนูญฯ ฉบับปี พ.ศ. 2489 จึงพอจะอนุมานเป็นสภาเดียวกัน เพียงแต่มีการเปลี่ยนชื่อจาก พฤฒสภา มาเป็นวุฒิสภา และได้มีการเปลี่ยนที่มาของสมาชิกวุฒิสภาจากการเลือกตั้งโดยทางอ้อมมาเป็น “พระมหากษัตริย์ทรงเลือกตั้ง” ตามมาตรา 33 ของรัฐธรรมนูญฯ แต่ส่วนในราชกิจจานุเบกษาที่ใช้ประกาศ ใช้คำว่า “ประกาศแต่งตั้ง” และ “ทรงเลือกและแต่งตั้ง” ทั้งนี้คาดได้ว่า มีที่มาจากการสนองแนวคิดตามเจตนารมณ์ของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ เรื่อง “ความเป็นประชาธิปไตยกับที่มาของสมาชิกประเภทสอง” ซึ่งได้เปลี่ยนมาเป็นวุฒิสภา ครั้นต่อมาในปี พ.ศ. 2491 ได้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญฯ ฉบับดังกล่าว และได้ประกาศบังคับใช้เป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492 โดยรัฐสภาเป็นรูปแบบสภาคู่ ตามมาตรา 82 กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามีที่มาจาก “พระมหากษัตริย์ทรงเลือกและแต่งตั้ง” ตามเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญฯ ฉบับเดิม แต่ประกาศบังคับใช้ได้ ในช่วงสั้นๆ เนื่องจากเกิดการรัฐประหารในปลายปี พ.ศ. 2494 ต่อจากนั้น ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฯ ฉบับปี พ.ศ. 2475 ซึ่งได้แก้ไขใหม่ขึ้นใช้แทน ในปี พ.ศ. 2495 โดยรูปแบบรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญฯ ดังกล่าว เป็นรูปแบบสภาเดียว คือ ไม่มีสมาชิกวุฒิสภา ต่อมาได้มีการทำรัฐประหารในปี พ.ศ. 2500 และรัฐประหารซ้ำเป็นครั้งที่สอง ในปี พ.ศ. 2502 จากนั้นจึงได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฯ หรือที่เรียกว่า “ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร” โดยมีรูปแบบรัฐสภาเป็นรูปแบบสภาเดียว จากการแต่งตั้ง คือ ไม่มีสมาชิกวุฒิสภา จากนั้นมาเกือบ 9 ปี จึงได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2511

โดยการกำหนดให้รัฐสภาเป็นรูปแบบ สภาคู่ คือ มีสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา สมาชิกวุฒิสภามีที่มาจาก “การแต่งตั้ง” ซึ่งคาดได้ว่า ส่วนหนึ่งน่าจะนำรูปแบบมาจากประเทศฝรั่งเศสตามรัฐธรรมนูญฯ ฉบับปี ค.ศ. 1814 ในส่วนที่มาของ “สภาปรีตหรือสภาคู่หรือวุฒิสภา ที่มีที่มาจาก การแต่งตั้งโดยพระมหากษัตริย์” อีกส่วนหนึ่งน่าจะนำมาจาก การแต่งตั้งสภาขุนนางของประเทศ อังกฤษ หรือตามรัฐธรรมนูญฯ ฉบับปี พ.ศ. 2475 ที่เกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศและการวาง ฐานอำนาจทางการเมือง และการสืบสานตามเจตนารมณ์ของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ที่ควร เป็นบุคคลที่มี ความรู้ ความสามารถฯ ต่อมาอีกไม่นานได้มีการประกาศใช้ ธรรมนูญการปกครอง ฯ ฉบับปี พ.ศ. 2515 ขึ้นแทน เนื่องจากมีการทำรัฐประหารฯ รูปแบบรัฐสภาจึงถูกกำหนดเปลี่ยน ให้เป็นรูปแบบสภาเดี่ยว และต่อจากนั้นมาได้เกิดการเดินขบวนครั้งใหญ่ของนิสิตนักศึกษา ประชาชน จึงเป็นเหตุทำให้รัฐบาลในขณะนั้นต้องลาออก ดังนั้น จึงมีรัฐบาลชุดใหม่เข้ามาทำ หน้าที่บริหารราชการแผ่นดินแทน และได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญฯ ขึ้น ซึ่ง รัฐธรรมนูญฯ ที่ร่างขึ้นใหม่นี้ ได้ประกาศใช้เป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517 โดยมีรูปแบบของรัฐสภาเป็นรูปแบบสภาคู่ สมาชิกวุฒิสภามีที่มาจาก “การแต่งตั้ง” ซึ่งมี นัยที่สืบเนื่องตามรัฐธรรมนูญฯ ฉบับปี พ.ศ. 2511 ต่อจากนั้นมาไม่นานได้มีการทำรัฐประหาร และการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฯ ฉบับปี พ.ศ. 2519 โดยมีรัฐสภาเป็นรูปแบบสภาเดี่ยวและได้มี การทำรัฐประหารซ้อนขึ้นมามีอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งได้ประกาศใช้ ธรรมนูญการปกครองฯ ฉบับปี พ.ศ. 2520 ขึ้นแทน โดยให้มีการร่างรัฐธรรมนูญฯ ขึ้นใหม่ และได้ประกาศใช้เป็นรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521 ซึ่งเรียกกันว่า “ประชาธิปไตยครึ่งใบ” โดยกำหนดรูปแบบ รัฐสภาเป็นแบบสภาคู่ สมาชิกวุฒิสภามีที่มาจาก “การแต่งตั้ง” ซึ่งมีนัยทางการเมืองสืบเนื่องตาม รัฐธรรมนูญฯ ฉบับปี พ.ศ. 2511 จนถึงปี พ.ศ. 2534 ได้เกิดการทำรัฐประหารขึ้นอีกครั้งหนึ่ง ซึ่ง ได้มีการประกาศใช้ ธรรมนูญการปกครองฯ ฉบับปี 2534 แทนฉบับเดิม โดยรัฐสภาเป็นรูปแบบ สภาเดี่ยว และได้มีการกำหนดให้จัดทำร่างรัฐธรรมนูญฯ ขึ้นใหม่ ซึ่งต่อมาได้ประกาศใช้เป็น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 โดยรัฐสภาเป็นรูปแบบสภาคู่ สมาชิกวุฒิสภา มีที่มาจาก “การแต่งตั้ง” ตามนัยที่คาดว่า สืบเนื่องมาจากรัฐธรรมนูญฯ ฉบับปี พ.ศ. 2517 ที่กำหนดให้ นายกฯ เป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภาเช่นกัน ทั้งที่ในช่วงเวลาดังกล่าว การเผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์ ทั้งภายในและภายนอกประเทศได้ยุติลงแล้ว ตั้งแต่การบุกกำแพง เบลอร์ลินในปี พ.ศ. 2532 แต่ที่ยังใช้วิธีการ แต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภา ทั้งนี้ ก็อาจเป็นเพราะมีนัยทาง การเมืองตามรัฐธรรมนูญฯ ฉบับที่ผ่านๆ มา และกระแสดการเลือกตั้งตัวแทนฯ ในส่วนที่เป็นสมาชิก วุฒิสภายังไม่รุนแรงมากพอ จวบจนถึงปี พ.ศ. 2539 ได้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญฯ ฉบับดังกล่าว ด้วยการยกร่างขึ้นใหม่ทั้งฉบับ และประกาศใช้เป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พุทธศักราช 2540 โดยการกำหนดรูปแบบรัฐสภาเป็นรูปแบบสภาคู่ สมาชิกวุฒิสภามีที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน เนื่องจากกระแสทางประชาธิปไตยที่เกี่ยวกับตัวแทนฯ ต่อมาในปี พ.ศ. 2549 ได้เกิดการทำรัฐประหารขึ้น และการประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญฯ ฉบับดังกล่าว ซึ่งต่อมาได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฯ ฉบับปี พ.ศ. 2549 ขึ้นใช้แทน โดยสภาเป็นรูปแบบสภาเดียว และได้มีการกำหนดให้มีสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ(สสร.)ฯ ขึ้น ซึ่งต่อมาได้ประกาศใช้เป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 โดยมีรูปแบบของรัฐสภาเป็นรูปแบบสภาคู่ สมาชิกวุฒิสภามีที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงส่วนหนึ่งและอีกส่วนหนึ่งมีที่มาจากการสรรหา โดยคณะกรรมการสรรหา การที่สมาชิกวุฒิสภามีที่มาจากสองแนวทางด้วยกัน คาดว่า น่าจะมาจากเจตนารมณ์ที่ต้องการให้สมาชิกวุฒิสภาส่วนหนึ่งมีที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน โดยตรงตามกระแสประชาธิปไตย และอีกส่วนหนึ่งมีที่มาจากคณะกรรมการสรรหาตามสาขาอาชีพฯ ซึ่งหมายถึงการเป็นตัวแทนทางสาขาอาชีพของประชาชนและความเป็นกลางทางการเมือง

จากการกำหนดให้มีสมาชิกวุฒิสภาในรูปแบบของสภาคู่ จะเห็นได้ว่า “**วิวัฒนาการที่มาของสมาชิกวุฒิสภา**” ในแต่ละช่วงเวลามีรูปแบบที่มาที่แตกต่างกัน ดังนั้น ข้อดีและข้อจำกัด ก็ย่อมจะมีความแตกต่างกันตามไปด้วย นอกจากนี้ ยังมีการเว้นวรรคในการหนด ให้มีสมาชิกวุฒิสภาออกเป็นช่วงๆ ตามสถานการณ์ทางการเมือง และกระแสนิยมทางการเมืองของประชาชน ทั้งทางด้าน “อุดมการณ์” และ “ความเป็นจริง” ในแต่ละช่วงเวลา ดังจะขอกล่าวต่อไป คือ

วิวัฒนาการที่มาและข้อดี ข้อจำกัด ของสมาชิกวุฒิสภาไทย “จากการเลือกตั้งโดยทางอ้อมก็ดี การแต่งตั้งก็ดี” วิวัฒนาการที่มาของสมาชิกวุฒิสภาดังกล่าว ในสภาพ การเมืองไทยในปัจจุบันที่ได้มีการพัฒนาไปมากแล้ว ทั้งส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น ทำให้ประชาชนได้เรียนรู้ จากประสบการณ์จริงและการสื่อสารจากภาคส่วนต่างๆ ทางการเมืองในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ทำให้มี ความรู้ ความเข้าใจ เรื่อง สิทธิ เสรีภาพ ศักดิ์ศรีความมนุษย์ และอำนาจ ในทางการเมืองมากขึ้น โดยที่ตนเองเป็นเจ้าของอำนาจและมีส่วนร่วมในการแสดงเจตนารมณ์ฯ ดังนั้น ที่มาของ “สมาชิกวุฒิสภา” ดังกล่าว อาจจะไม่เป็นที่ยอมรับของประชาชนเสียส่วนใหญ่ ทว่าๆ ไปแล้ว เพราะ “การเลือกตั้งโดยทางอ้อม” นั้น ปัญหาสำคัญอยู่ที่ “ใครเป็นผู้เลือก” ที่จะทำให้ทุกฝ่ายพอใจได้ และ “การแต่งตั้ง” นั้น ปัญหาสำคัญ คือ วัฒนธรรมการแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภาที่เคยใช้สืบทอดกันมาอยู่ที่ “นายกรัฐมนตรีเป็นผู้เลือกบุคคล” ที่จะมาเป็นสมาชิกวุฒิสภา โดยการนำรายชื่อขึ้นทูลเกล้าฯ ดังนั้น ก็อาจจะเป็นไปได้ว่า อาจมีสมาชิกวุฒิสภาบางบุคคล ที่อาจเกิดเป็นฝักฝ่ายทางการเมืองขึ้นได้ ตามวัฒนธรรมทางการเมืองที่เรียกกันว่า “แบบไทยๆ” ส่วนที่มาจาก “สมาชิกวุฒิสภาจากการเลือกตั้งโดยตรงและสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากสรรหา” ก็ดี ยังหาข้อยุติทางวิชาการและความรู้สึกนึกคิดของประชาชนที่เกี่ยวกับความชอบธรรมและพฤติกรรมของ

สมาชิกวุฒิสภาที่อาจแบ่งเป็นฝักเป็นฝ่าย ไม่ได้เช่นกัน ดังเช่นการอภิปรายของสมาชิกสภาว่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 (สสร.) ซึ่งมีทั้งข้อดี และข้อจำกัด อีกเช่นกัน อาจกล่าวได้โดยสรุป คือ

ฝ่ายที่ต้องการให้สมาชิกวุฒิสภา(ส.ว.) มีที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรง ได้ให้เหตุผลว่า “ในระบอบประชาธิปไตย ตัวแทนของประชาชน ต้องมาจากการเลือกตั้งของประชาชน”

ฝ่ายที่ต้องการให้สมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) มีที่มาจากการสรรหา ได้ให้เหตุผลว่า “การเลือกสมาชิกวุฒิสภาเป็นการเลือกซ้ำซ้อนกับการเลือก ส.ส. สมาชิกวุฒิสภาที่ได้ มักอาจจะมีพฤติกรรมฝักฝ่ายทางการเมือง ทำให้การทำหน้าที่ในสภาฯ ขาดความเป็นกลาง”

ประเด็น ที่ สสร. ฝ่ายที่ต้องการให้ ส.ว. มาจากการเลือกตั้งโดยตรง ได้ให้เหตุผลว่า “บ้านเมืองของเราปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย ที่เรียกว่า ประชาธิปไตยในระบอบรัฐสภา ซึ่งหมายความว่า ฝ่ายบริหารนั้น ก็จะไปจากเสียงข้างมากของสภาผู้แทนราษฎร เมื่อเป็นเช่นนั้น สองในสามของประเทศทั่วโลกที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภานั้น ได้ใช้ระบบรัฐสภา คู่ เพราะในเมื่อเสียงข้างมากในสภาผู้แทนราษฎรนั้น อยู่กับฝ่ายบริหาร ทำหน้าที่ที่จำจนฝ่ายบริหาร มากกว่าการทำหน้าที่ตรวจสอบผู้บริหาร จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมียุติสภาหนึ่ง เพื่อทำหน้าที่ ตรวจสอบและถ่วงดุลการใช้อำนาจทางการเมืองของฝ่ายบริหาร จึงเป็นที่มาของหลักการสภาคู่ที่ต้องมาทำหน้าที่ กลั่นกรองกฎหมาย ตรวจสอบฝ่ายผู้บริหาร แต่งตั้งบุคคลไปดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ และที่สำคัญคือถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ซึ่งการถอดถอนบุคคลที่ประชาชนเลือกมา จากบุคคลที่มาจากการแต่งตั้ง เป็นเรื่องที่ไม่สง่างาม บุคคลที่มีอำนาจถอดถอนกันได้ ควรมาจากระบอบประชาธิปไตยด้วยกัน คือการเลือกตั้ง ส่วนประเด็น ที่ ส.ว. ถูกแทรกแซงทางการเมืองนั้น ไม่ใช่ความผิดที่ ระบบ แต่เป็นเรื่องของ จิตสำนึกทาง คุณธรรม จริยธรรม ของแต่ละบุคคลไม่ใช่ที่ระบบ เหมือนเรามีบ้านอยู่หลังหนึ่งมีคนไม่ดีเข้าบ้าน แต่วิธีแก้ปัญหาแทนที่จะช่วยกันคิดหาวิธีป้องกัน แต่สิ่งที่ทำกับย้ายบ้านหนี และการที่วุฒิสภามีที่มาจากการสรรหาโดยคณะบุคคลเจ็ดแปดคนนั้น ก็ไม่มีหลักประกันว่า ไม่มีระบบอุปถัมภ์อยู่ด้วย” (สสร. 30/2550 : 88-90)

ประเด็น ที่ สสร. อีกฝ่ายหนึ่งต้องการให้ ส.ว. มีที่มาจากการสรรหา โดยให้เหตุผลว่า “ส.ว.” ควรมีที่มาจาก “ความเป็นกลาง” ที่ไม่อิงกับฝ่ายการเมือง เพื่อมีอิสระในการทำหน้าที่ กลั่นกรองร่างกฎหมาย การถ่วงดุลอำนาจ และการตรวจสอบฝ่ายบริหาร คัดสรรบุคคลเข้าสู่องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญฯ และถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เพราะถ้าวุฒิสภาเป็นฝักฝ่ายทางการเมือง ก็แน่นอนจะต้องเป็นฝักฝ่ายทางฝ่ายเสียงข้างมาก ที่กุมอำนาจรัฐอยู่แล้วในสภาผู้แทนราษฎร และในคณะรัฐมนตรีหรือฝ่ายบริหาร แล้วเราจะมี ส.ว. ที่ฝักฝ่ายกับเสียงข้างมากต่อไป เพื่ออะไร เราจึงเริ่มต้นคิดครั้งนี้ว่า 1) ส.ว. ต้องเป็นกลางทางการเมืองที่มีจำนวนมากพอ

2) การกินนอกจากการถ่วงดุลอำนาจยังต้องมีบทบาทในการคัดสรรคนเข้าสู่ศาลรัฐธรรมนูญฯ และอาจมีบางส่วนของศาลปกครองสูงสุด ซึ่งเป็นฝ่ายตุลาการที่ต้องการความเป็นกลางทางการเมืองอย่างเด็ดขาด แล้วไหนจะองค์กรตรวจสอบอิสระ ถ้าองค์กรตรวจสอบอิสระไม่เป็นกลางทางการเมือง ระบบตรวจสอบก็ล้มเหลวจนเป็นที่มาของ สภาร่างรัฐธรรมนูญฯ แห่งนี้” (สสร.30 / 2550 : 88 - 84)

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า ที่มาของสมาชิกวุฒิสภา จึงเป็นประเด็นปัญหาสำคัญที่เกี่ยวกับ (1) ที่มาต้องเป็นไปตามระบอบประชาธิปไตย (2) ต้องมีความเป็นกลางในการปฏิบัติหน้าที่ทางการเมือง

ปัญหาจึงอยู่ที่ทำอะไร “ถึงจะได้สมาชิกวุฒิสภาที่มีความชอบธรรม ตามระบอบประชาธิปไตย และความเป็นกลางในการปฏิบัติหน้าที่ ในบุคคล คนเดียวกัน” เพื่อที่สมาชิกวุฒิสภาที่ได้ จะได้ทำหน้าที่ให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนโดยส่วนรวมและประเทศชาติ ในเวลาเดียวกัน เพราะการดำเนินวิถีชีวิตของมนุษย์เรานั้น มีพฤติกรรมหลักๆ ที่แสดงออกทางการกระทำ อยู่สองส่วนประกอบกัน กล่าวคือ

ประการแรก พฤติกรรมทางสังคมที่แสดงออกเกี่ยวกับ ความรัก อาทิ ความผูกพันกับ วงศ์วาน หวานเครือ ญาติพี่น้อง ผู้ที่เคารพนับถือ พรรคพวกเพื่อนฝูง ข้าทาสบริวาร และบุคคลที่มีความรู้สึกนึกคิดเข้ากันได้ เป็นต้น และ ความเกลียด อาทิ ความไม่ชอบทั้งหลายทั้งปวง ความอิจฉา ริษยา การกลั่นแกล้ง อาฆาตมาดร้าย การทำลายล้าง และบุคคลที่มีความรู้สึกเข้ากันไม่ได้ เป็นต้น

ประการที่สอง พฤติกรรมหรือวัฒนธรรมทางการเมือง ที่แสดงออกเกี่ยวกับการปกครองฯ อาทิ การปกครองในระบอบประชาธิปไตย ถึงแม้ว่าจะได้มีการกำหนดกรอบหลักการปฏิบัติไว้ในกฎหมาย ซึ่งโดยให้ประชาชน (ปัจเจกบุคคล) มี สิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์เสมอภาคเท่าเทียมกัน ก็ตาม แต่ก็อาจมีบางปัจเจกบุคคลที่มีพฤติกรรมแสดงออกทางการเมือง “โดยการนำ หัสนคติ ความเชื่อ ความศรัทธา และค่านิยม ส่วนตัวทางสังคมมาผสมผสานควบคู่กับความเป็นการเมือง มิได้แยกออกจากกัน”

อย่างไรก็ตาม การเมืองในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย บางครั้งจึงอาจเกิดปัญหาขึ้นเกี่ยวกับ “หลักการกับพฤติกรรม” ของบางปัจเจกบุคคล ที่นำพฤติกรรมทางสังคมตามธรรมชาติหรือโดยส่วนตัว มาร่วมผสมผสานกับความเป็นการเมือง “ที่มนุษย์ผู้มีจิตสาธารณะบางส่วนเป็นผู้วางกรอบการปกครองขึ้น โดยที่คนส่วนใหญ่เห็นชอบ” ดังนั้น จึงทำให้อาจมีบางบุคคลที่มีพฤติกรรมในการแสดงออก ทั้งทางด้านการเมืองและทางสังคมผสมผสานกันไปในระบบการเมือง คือ ความเป็น “อุดมการณ์กับความเป็นจริง” ในช่วงของการเปลี่ยนผ่านวัฒนธรรมทางการเมือง โดยอาจแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่มหลักๆ คือ

1. ผู้ที่มีจิตเป็นสาธารณะในการเคารพ สิทธิ เสรีภาพ ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ของบุคคลอื่นๆ เท่าเทียมกับตนเอง จะเป็นผู้ที่ขึ้นชอหลักการของการปกครองระบอบประชาธิปไตย ที่ให้ สิทธิ เสรีภาพ ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน ในการเลือกผู้ปกครอง การแสดงความต้องการ การมีส่วนร่วมเกี่ยวกับ การถ่วงดุลอำนาจ และการแบ่งปันผลประโยชน์จากภาครัฐ เพื่อการสาธารณะฯ

2. ผู้ที่มีศักยภาพทางการเมืองและทางสังคมบางบุคคล ที่อาจมีพฤติกรรมเกี่ยวกับเรื่องอำนาจและผลประโยชน์ ที่สูงกว่า การเป็น “การเมือง” เพื่อการแบ่งปันอำนาจและผลประโยชน์ต่อส่วนรวมเชิงสาธารณะ ซึ่งบางครั้งอาจใช้แนวทาง ตามวิถีทางของระบอบประชาธิปไตย เข้าสู่การเมือง เพื่อการแสวงหาอำนาจและผลประโยชน์ โดยอิงกับหลักการและวิธีการของระบอบประชาธิปไตย

3. ผู้ที่จิตผูกพันในทางสังคมมาก ๆ ส่วนใหญ่มักจะใช้พฤติกรรมการแสดงออกทางสังคม ตามประเพณีที่สืบทอดหรือปฏิบัติสืบทอดกันมา โดยการเชื่อมโยงผสมผสานเข้ากับการเป็น “การเมือง” ซึ่งขาด การแยก ระหว่างความเป็น “สังคม” กับความเป็น “การเมือง” ตาม “อุดมการณ์” ที่เป็นหลักการตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่รัฐหรือประเทศใ้ใช้อยู่ ออกจากกัน จึงทำให้การเมืองการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย ในช่วงการเปลี่ยนผ่านฯ “พัฒนาไปสู่ความเป็นหลักการตามอุดมการณ์ ที่ยังอาจไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงที่เกิดขึ้นจริง” ดังนั้น การศึกษาและประสบการณ์อาจจะเป็นส่วนช่วยกระตุ้นร่นช่วงเวลาของการเปลี่ยนผ่าน “วัฒนธรรมทางการเมือง” ของประชาชนโดยทั่วไปให้สั้นลงได้ในที่สุด

ความเจริญของโลกฯ ทำให้คุณธรรมจริยธรรมของมนุษย์ ตามธรรมชาติลดลง แต่การศึกษาทางสหวิชาการที่แพร่หลาย ทำให้มนุษย์โดยทั่วไปมี ความรู้ ความสามารถ ใกล้เคียงทัดเทียมกันมากขึ้น จึงทำให้มนุษย์มีความสามารถที่จะ “ต่อ/รองหรือคานอำนาจหรือถ่วงดุลอำนาจ” ในการแบ่งปันอำนาจและผลประโยชน์ในทางการเมือง เพื่อให้เกิดความยุติธรรมกับตนเอง ซึ่งเรียกว่า “ยุติธรรมนิยม”

การถ่วงดุลอำนาจ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย “แบบรัฐสภา” เพื่อป้องกันการใช้อำนาจโดยมิชอบของฝ่ายเสียงข้างมากในสภาฯ ดังนั้น “สมาชิกวุฒิสภา” จึงควรเป็นตัวแทนของประชาชน “โดยการเป็นตัวแทนทางใดทางหนึ่ง” เพราะมีอำนาจหน้าที่หลักในการถ่วงดุลอำนาจ และการร่วมตรวจสอบฝ่ายรัฐบาล ซึ่งควรมีที่มา ที่มีความชอบธรรมและมีความเป็นกลางทางการเมืองสูง เพื่อมาทำหน้าที่ถ่วงดุลอำนาจกับฝ่ายการเมือง ดังจะขอยกตัวอย่างเปรียบเทียบเหมือนกับการสร้างบ้าน โดยสมมติฐานว่า ประเทศชาติเป็น “บ้าน”

ตัวเราเป็นเจ้าของบ้าน หรือ “ประชาชน” ผู้รับเหมาเป็น “ฝ่ายการเมือง” คนควบคุมดูแลการสร้างบ้านเป็น “สมาชิกรัฐสภา” ดังนี้

ประเทศเปรียบเหมือนบ้านหลังใหญ่ มีคนเป็นเจ้าของหุ้นส่วนจำนวนมาก “มีทั้งผู้ที่สนใจและไม่สนใจดูแลบ้าน” จึงทำให้หุ้นส่วนเจ้าของบ้านฯ มีความคิดเห็นแตกต่างกันในเรื่อง “อำนาจและผลประโยชน์ส่วนตัวและส่วนรวมของบ้าน” จึงทำให้บางครั้งเกิดการขัดแย้งกันเรื่องอำนาจดูแลบ้านและผลประโยชน์ฯ ซึ่งอาจหาข้อยุติไม่ได้ตาม “หลักการ” ที่กำหนดร่วมกันไว้ โดยเฉพาะ “การถ่วงดุลอำนาจและการตรวจสอบ” ของแต่ละฝ่าย ดังนั้น ระบบการถ่วงดุลอำนาจและตรวจสอบที่ดี เพื่อให้เกิดการยุติของปัญหาฯ จึงอาจเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยป้องกันไม่ให้หุ้นส่วนเจ้าของบ้าน “โดยส่วนรวมเกิดความขัดแย้งและแตกความสามัคคีกัน” เพราะความสามัคคีจะเกิดขึ้นได้นั้น ก็ต่อเมื่อกลุ่มหรือฝ่ายบุคคลต่างๆ ได้รับความยุติธรรมและความพึงพอใจ หรือความเท่าเทียมกัน ความยุติธรรม จึงเป็นความชอบธรรมในการสร้างความสามัคคีให้เกิดแก่ส่วนรวมได้ดียิ่ง ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญต่อความมั่นคงทางสังคมและประเทศชาติ

การปลูกสร้างบ้าน นั้น ขั้นตอนแรกเริ่มจากการที่ทำสัญญากับ “ผู้รับเหมา” อาจใช้เวลาภายในหนึ่งวัน เปรียบเหมือนการเลือกตั้ง ส.ส. ของประชาชน แต่การปลูกบ้านนั้นใช้เวลายาวนานเหมือนระยะเวลาในการทำหน้าที่ของ ส.ส. ในช่วงระยะเวลาดังกล่าว จึงจำเป็นต้องมีการตรวจสอบหรือมีตัวแทนทำหน้าที่ดูแลไม่ให้ผู้รับเหมา “ทำผิดสัญญา” เพื่อป้องกันความเสียหายต่อบ้าน ทั้งในระยะสั้นและในระยะยาว เปรียบเหมือนกับ “สมาชิกรัฐสภา” ที่ต้องทำหน้าที่ถ่วงดุลอำนาจและตรวจสอบในระบบรัฐสภา โดยคนที่ดูแลการปลูกบ้านนั้น ต้องมีความรู้ ความสามารถ และความเป็นกลาง เพื่อให้เจ้าของบ้านได้รับผลประโยชน์สูงสุดตามสัญญา และขณะเดียวกันก็ต้องมีความเป็นธรรมกับผู้รับเหมา ดังนั้นจึง “ต้องเป็นคนคนละกลุ่ม” กับผู้รับเหมา เพื่อป้องกันการมีนอกมีในกันได้ และนอกจากนั้น เจ้าของบ้านก็จะต้องมีวิธีการดูแลให้คนที่รับหน้าที่ดูแลการสร้างบ้านของตน และผู้รับเหมา ทำหน้าที่ด้วยความโปร่งใส เช่นกัน

“บ้าน” ถึงจะเป็นบ้านหลังเดิม แต่ควรจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนกลไกภายในและภายนอก เพื่อให้เกิดความเหมาะสมตามสถานการณ์ ในการปรับสมดุลให้เข้ากับพฤติกรรมของคนที่เปลี่ยนไปตาม ความรู้ ความสามารถ ศักยภาพ วัฒนธรรมฯ และความเจริญของโลก

อย่างไรก็ตาม จากการสำรวจรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และความคิดเห็นที่ได้จากการสัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่างวิจัย ที่เกี่ยวกับที่มาและข้อดี ข้อจำกัด ของสมาชิกรัฐสภาในแต่รูปแบบหลัก อาจกล่าวได้ว่า “ระบอบประชาธิปไตย” นั้น เป็นระบอบการปกครอง ที่อาจกำหนดกรอบการปกครอง ได้เป็น วงกว้าง เพื่อให้เข้ากับวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชน ซึ่งก็มีข้อดี ข้อจำกัด ด้วยเช่นกัน กล่าวคือ

ข้อดี ของระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภานั้น บางส่วนน่าจะอยู่ที่ “การกำหนดเงื่อนไขและหลักการ” ให้ประชาชนในอาณาเขตการปกครองของรัฐหรือประเทศ มี สิทธิ เสรีภาพ ศักดิ์ศรี และความเสมอภาค ในการแสดงออกในทางการเมืองได้อย่างกว้างขวาง อาทิ การเลือกตัวแทนฯ การแสดงความคิดเห็น การเสนอแนะ การแสดงความต้องการ การแสดงความเห็นด้วย หรือการแสดงการคัดค้าน ฯลฯ เท่าที่ไม่ไปละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น บนพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน

ข้อจำกัด ของระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภานั้น บางส่วนน่าจะอยู่ที่วัฒนธรรมทางการเมืองฯ ขบวนการได้มาซึ่งตัวแทนฯ และการแยกอำนาจระหว่างสภาผู้แทนราษฎรกับฝ่ายบริหาร หรือคณะรัฐบาล หรือผู้ปกครอง ได้ไม่เด็ดขาด เพราะเนื่องจากวิถีปฏิบัติ คือ สภาผู้แทนราษฎร โดยมติเสียงข้างมากเป็นผู้เลือกตัวนายกรัฐมนตรี ให้เป็นหัวหน้าคณะรัฐบาล และตัวนายกฯ เป็นผู้เลือกคณะรัฐมนตรีร่วมรัฐบาล ซึ่งส่วนใหญ่มักเลือกจาก “ผู้แทนราษฎรในสภา” โดยให้ไปทำหน้าที่เป็นฝ่ายบริหาร ดังนั้น ฝ่ายบริหารกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเสียงข้างมากในสภาฯ จึงอาจมีความสัมพันธ์กัน ทั้งในทางการเมืองและทางสังคม

ความเป็นสังคม (ความสัมพันธ์เชิงส่วนตัว) กับความเป็นการเมือง(ความสัมพันธ์เชิงสาธารณะ) จึงมีความละเอียดอ่อนสูงในเชิงพฤติกรรมที่แสดงออก ดังนั้น ผู้ที่มี ความรู้ ความเชี่ยวชาญในทางการเมือง ก็ย่อมจะรู้ “ข้อดีข้อจำกัด” ในทางการเมืองฯ เหมือนกับนักกฎหมายก็ย่อมจะรู้ “ข้อดีข้อจำกัด” ของกฎหมาย ซึ่งนอกจาก กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ที่เป็นกรอบควบคุมทางพฤติกรรมแล้ว เรื่องของ “คุณธรรมจริยธรรม” ก็เป็นสิ่งสำคัญในการแสดงออกทางการเมือง และสังคมของแต่ละปัจเจกบุคคล

นอกจากนั้นแล้ว กลุ่มตัวอย่างวิจัย บางท่านได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับที่มาของสมาชิกวุฒิสภาว่า “ถึงจะมีหน้าที่สำคัญเกี่ยวกับการกลั่นกรองกฎหมาย และการถ่วงดุลฯ ในระบบรัฐสภาก็ตาม แต่ถ้าสมาชิกวุฒิสภาไม่ได้มีที่มาจาก การเลือกตั้งของประชาชนตามหลักการ ของประชาธิปไตยแล้ว ก็ควรยกเลิกการให้มีสมาชิกวุฒิสภาจะดีกว่า” แต่ในขณะที่เดียวกันกลุ่มตัวอย่างวิจัย บางท่านก็ให้ความคิดเห็นที่แตกต่างกันออกไปว่า “ถ้าสมาชิกวุฒิสภามีที่มาจาก การเลือกตั้งของประชาชน ที่มีวิธีการเลือกซ้ำซ้อนกับการเลือก ส.ส. ก็ย่อมจะได้สมาชิกวุฒิสภาในทางปฏิบัติที่ไม่ต่างจาก ส.ส. มากนัก สู้ไม่มีสมาชิกวุฒิสภาจะดีกว่า”

โดยส่วนตัวของผู้วิจัยนั้น ประมวลจากการแสดงความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างวิจัยทั้งสองฝ่าย ดังกล่าว ทำให้เกิดแนวคิดเกี่ยวกับ “การมีหรือการยกเลิกการมีสมาชิกวุฒิสภา” โดยแบ่งแนวคิดออกเป็นสองประการ ตามกรอบข้อมูลที่ได้จากทั้งสองฝ่ายมาเป็นแนวทางในการกำหนดแนวคิด กล่าวคือ

ประการแรก ผู้วิจัยเห็นว่า จะอย่างไรก็ตาม เกี่ยวกับที่มาของสมาชิกวุฒิสภา ถึงอาจจะยังหาข้อสรุปไม่ได้ว่า “สมาชิกวุฒิสภาควรแทนอะไรและควรมีที่มาอย่างไร” แต่การปกครองในระบอบรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญฯ รูปแบบปัจจุบัน (2550) นั้น ที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรฝ่ายเสียงข้างมากกับฝ่ายบริหารหรือ คณะรัฐบาล ยังเป็นฝ่ายเดียวกันหรือแยกกันไม่ได้เด็ดขาด และมติเอกฉันท์ของสภา ยังอยู่ที่เสียงข้างมากในสภาเป็นเกณฑ์ตัดสินฯ โดยที่ฝ่ายเสียงข้างน้อยหรือฝ่ายค้าน ซึ่งตามลำพังไม่สามารถจะหยุดยั้งฝ่ายเสียงข้างมากได้ “ทั้งที่อาจเป็นเรื่องที่ฝ่ายคณะรัฐบาลกระทำโดยไม่ถูกต้องก็ตาม” ดังนั้น “สมาชิกวุฒิสภาถึงจะมีที่มาอย่างไรก็ตาม” ก็ย่อมจะยังมีความสำคัญและความจำเป็นในการถ่วงดุลอำนาจกับฝ่ายบริหารหรือฝ่ายรัฐบาล คือ อย่างน้อยก็ตาม กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ในเรื่องของ “เวลา” ในการพิจารณากฎหมายต่อจากสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งย่อมจะเป็นช่วงเวลาหนึ่งที่ทำให้ฝ่ายรัฐบาลได้ทบทวนกฎหมายที่จะออกบังคับใช้ ว่า “จะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนโดยรวมและประเทศชาติมากน้อยเพียงไร” และในช่วงระยะเวลาดังกล่าว จาก “ระบบการข่าวและการสื่อสารมวลชน” ที่แพร่หลายในหลายช่องทางในปัจจุบัน ก็จะช่วยทำให้ประชาชนโดยทั่วไปรับรู้ในเรื่องของกฎหมายหรือนโยบายสาธารณะ ที่ทางฝ่ายรัฐบาลจะออกเป็นกฎหมายบังคับใช้ จึงเป็น “โอกาสหนึ่ง” ของประชาชนในการป้องกันสิทธิเสรีภาพของตนเอง ซึ่งเป็นเรื่อง “ของการมีส่วนร่วมในทางการเมืองที่เกี่ยวกับการสนับสนุนหรือคัดค้านกฎหมายหรือนโยบายสาธารณะ” ดังกล่าว จึงเห็นควรว่า “สมาชิกวุฒิสภาควรมีอยู่ต่อไป” ในระบบรัฐสภาของไทย

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นว่า แนวทางที่มาของสมาชิกวุฒิสภาแนวทางหนึ่งในอีกหลายๆ แนวทางที่รอการค้นพบ กล่าวคือ สมาชิกวุฒิสภา ควรเป็นตัวแทนทางอาชีพของประชาชน และควรมีที่มาจาก การเลือกตั้งของประชาชนตามแต่ละสาขาอาชีพเลือกตั้งกันเอง (จากทางตรงหรือทางอ้อม) เพื่อให้ “สมาชิกวุฒิสภามีศักดิ์ศรีในการเป็นตัวแทนฯ และประชาชนมีตัวแทนตามสาขาอาชีพของตนในรัฐสภา” วิธีการดังกล่าว น่าจะไม่ขัดกับหลักการทั่วไปของการปกครองแบบระบอบประชาธิปไตย ตามกระบวนที่ตัวแทนของประชาชนควรมาจากการเลือกตั้งของประชาชนถึงจะเป็นเฉพาะส่วนสาขาอาชีพก็ตาม เพราะอาชีพนั้นมีความสำคัญกับความเป็นอยู่ฯ และไม่น่าจะขัดกับความเป็นจริงที่อาจเกิดขึ้นเกี่ยวกับความเป็นกลางทางการเมือง เพราะที่มาของสมาชิกวุฒิสภานั้น “มีวิธีการเลือก” ที่ไม่เกิดการซ้ำซ้อนกับวิธีการเลือก ส.ส.

ประการที่สอง ส่วนอีกแนวคิดหนึ่งของผู้วิจัยเห็นว่า “ควรยกเลิกการมีสมาชิกวุฒิสภา ในระบบรัฐสภาไทย” ในกรณีที่ “ฝ่ายบริหารหรือฝ่ายรัฐบาลกับฝ่ายสภาผู้แทนราษฎร แยกอำนาจและที่มากันอย่างเด็ดขาด” โดยเป็น “ระบอบการปกครองแบบรัฐสภาเหมือนเดิมตามที่ใช้สืบต่อๆ

กันมา” และรัฐสภาหรือสภาผู้แทนราษฎร ทำหน้าที่ฝ่ายนิติบัญญัติ และมีอำนาจในการถ่วงดุลและตรวจสอบฝ่ายบริหารฯ ทั้งนี้ โดยให้ความชอบธรรมและกฎหมายฯ เป็นบทกำหนด กล่าวคือ

1. รัฐบาลหรือคณะรัฐมนตรี อันประกอบด้วย นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างๆ “ควรระบุชื่อตัวนายกฯ และชื่อ รมว. ประจำกระทรวงฯ” โดยสังกัดในระบบพรรคการเมือง “มีที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรง” จากประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งทั่วประเทศ พรรคไหนได้คะแนนเสียงจากการเลือกตั้งของประชาชนเป็นอันดับหนึ่งของประเทศ พรรคนั้นเป็นผู้จัดตั้งรัฐบาล ซึ่งกรณีดังกล่าว พรรคจะต้องมีคะแนนเสียงจากการเลือกของประชาชนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 55 ของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง หรือ ผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้ง และ/หรือ ถ้าในกรณี พรรคที่ได้รับการเลือกมีคะแนนเสียงอันดับหนึ่งต่ำกว่าเกณฑ์นี้ เห็นควรว่า การจัดตั้งรัฐบาล ควรนำพรรคอื่นๆ ที่มีคะแนนเสียง เมื่อนำมารวมกันแล้วมีจำนวนเสียงมากพอตามเกณฑ์ที่กำหนดในการเข้าร่วมจัดตั้งรัฐบาล แต่ / หรือ ไม่น่าจะเกินร้อยละ 75 ของประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งหรือมาใช้สิทธิเลือกตั้ง ทั้งนี้ โดยใช้อำนาจอธิปไตยของประเทศเป็นเขตเลือกตั้ง

2. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เห็นควรว่า “ไม่ต้องสังกัดพรรคการเมือง และมีที่มาจากการได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนอย่างอิสระในเขตใหญ่หมายเลขเดียว” ที่ต้องเป็นเขตใหญ่หมายเลขเดียว เพราะว่า ในอดีตประเทศไทยได้เคยใช้ระบบการเลือกตั้งแบบเขตใหญ่เรียงหมายเลขและแบบเขตเล็กหมายเลขเดียวมาแล้ว ซึ่งเกิดปัญหาการโต้แย้งเกี่ยวกับประชาชนในเขตใหญ่ที่สามารถใช้สิทธิเลือก ส.ส. ได้มากกว่าหนึ่งคน (2-3 คน) หรือประชาชนที่อยู่ในเขตเล็ก(การแบ่งเขตได้ไม่เท่ากัน) เลือก ส.ส. ได้เพียงคนเดียว ซึ่งไม่เป็นประชาธิปไตยในแง่ของการที่ใช้สิทธิได้ไม่เท่าเทียมกัน ส่วนการเลือกแบบเขตเล็กหมายเลขเดียว ปัญหาก็คือว่า เขตมีขนาดเล็กและมีประชาชนอยู่จำนวนน้อย ซึ่งอาจมีความไม่โปร่งใสในการเลือก ส.ส. ได้ วิธีการแก้ไขโต้แย้งดังกล่าว จึงเห็นควรว่า เลือกแบบเขตใหญ่ ซึ่งในแต่ละเขตมี ส.ส. ได้สองคนเป็นหลัก (ส่วนใหญ่) ส่วนที่เป็นเขตใหญ่อาจมี ส.ส. ได้ถึงสามคน และเขตเล็กที่มี ส.ส. ได้เพียงหนึ่งคน อาจจะมีร่วมอยู่ด้วยจากระบบการแบ่งเขต ซึ่งอาจมีแต่อาจเป็นส่วนน้อย วิธีการเลือกก็คือ ประชาชนหนึ่งคนมีสิทธิออกเสียงเลือก ส.ส. “ได้เพียงหนึ่งเสียงเท่านั้นหมด” คือ ในเขตการเลือกตั้งจะมี ส.ส. ได้กี่คนก็ตาม แต่ประชาชนจะมีสิทธิเลือก ส.ส. ได้เพียงคนเดียวเท่านั้น ส่วนผู้สมัคร ส.ส. ในเขตใหญ่นั้น(สองคนขึ้นไป) จะได้เป็น ส.ส. ต่อเมื่อได้รับคะแนนเสียงจากการเลือกของประชาชนสูงสุดเป็น อันดับหนึ่ง อันดับสอง ตามลำดับ จากการสมมติว่า หนึ่งเขตมี ส.ส. ได้ “สองคน” เพื่อการแก้ปัญหาข้อโต้แย้งเกี่ยวกับที่มาของ ส.ส.

ทั้งนี้ ต้องกำหนดให้รัฐสภามีความชอบธรรมและมีอำนาจทางกฎหมายในการควบคุมให้ฝ่ายบริหารฯ ปฏิบัติหน้าที่ไปตามหลัก “ธรรมภิบาล” และการมีส่วนร่วมฯ ของ

ประชาชนทุกภาคส่วนอย่างใกล้ชิด เพื่อการพัฒนาไปสู่การกินดีอยู่ดีของประชาชนและความมั่นคงของประเทศ สืบต่อไป

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 การนำผลการวิจัยเพื่อไปใช้ศึกษาเกี่ยวกับที่มา และข้อดีข้อจำกัดของสมาชิกวุฒิสภา

ผลจากการทำวิจัย ทำให้ได้ทราบถึงวิวัฒนาการที่มาและข้อดี ข้อจำกัดของสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยสังเกตได้ว่า ที่มาของสมาชิกวุฒิสภา มีที่มาที่มีการวิวัฒนาการเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ทางบ้านเมืองเป็นส่วนใหญ่ มิได้มี “หลักการ” ที่มาของสมาชิกวุฒิสภาคงที่แน่นอน ซึ่งจะพิจารณาได้จากการกำหนดให้มีสมาชิกวุฒิสภาขึ้นเป็นครั้งแรก เมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฯ ฉบับที่ 3 ของประเทศ ใน พ.ศ. 2489 จนมาถึงปัจจุบันนี้ ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฯ เรียงลำดับมาเป็นฉบับที่ 18 เมื่อ พ.ศ. 2550 ซึ่งเป็นเวลาห่างกันถึง 61 ปี (ในบางช่วงเวลาดังกล่าว รัฐธรรมนูญฯ บางฉบับไม่ได้กำหนดให้มีสมาชิกวุฒิสภา) แต่ทั้งนี้ ได้มีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่กำหนดให้มีสมาชิกวุฒิสภาจำนวนรวม 9 ฉบับ ด้วยกัน ส่วนที่มาของสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญฯ นั้น แบ่งออกตามที่มาได้เป็น 4 รูปแบบหลัก และ 1 ใน 4 รูปแบบหลักนั้น ยังแยกออกได้เป็น 3 รูปแบบย่อย และในแต่ละรูปแบบนั้น ยังมี ข้อดี ข้อจำกัด รวมอยู่ด้วยกัน

ยุคปัจจุบัน (2550) กระแสความนิยมการปกครองแบบประชาธิปไตย ได้แพร่หลายไปทั่วเกี่ยวกับ “หลักการ” ที่ว่า ตัวแทนของประชาชนจะต้องมีที่มาจากการเลือกตั้ง แต่วัฒนธรรมทางการเมืองของไทยในภาพรวม ยังอยู่ในช่วงของการเปลี่ยนผ่านทางวัฒนธรรมฯ และการเรียนรู้ซึมซับความเข้าใจเกี่ยวกับอุดมการณ์ ที่มีความละเอียดอ่อนของระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นเรื่อง “ระหว่างหลักการกับความเป็นจริง” จึงเกิดการโต้แย้งทางแนวคิดที่แบ่งออกเป็นสองแนวทาง คือ ความเป็น “หลักการกับความเป็นจริง” ซึ่งฝ่ายหนึ่งให้ความคิดเห็นว่า “ถ้าที่มาของสมาชิกวุฒิสภาไม่ได้เป็นไปตามหลักการประชาธิปไตย ก็ควรจะยกเลิกการมีสมาชิกวุฒิสภา” ส่วนอีกฝ่ายหนึ่งก็ได้ให้ความคิดเห็นว่า “ถ้าที่มาของสมาชิกวุฒิสภา มีที่มาจากการเลือกตั้งที่เข้าซ้อนกับการเลือก ส.ส. แล้ว ก็ผู้ไม่มีสมาชิกวุฒิสภาจะคิดว่าเป็น “ข้อจำกัดของการวิจัยในครั้งนี้” ที่หาข้อสรุปเกี่ยวกับสมาชิกวุฒิสภาว่า ควรเป็นตัวแทนของอะไร ที่มาควรมาจากไหน และขอบเขตอำนาจหน้าที่ ควรเป็นเช่นไร “ที่จะให้ทุกฝ่ายเห็นพ้องต้องกัน”

อย่างไรก็ตาม การวิจัยครั้งนี้ สามารถใช้ประโยชน์ทางด้านการศึกษเกี่ยวกับวิวัฒนาการที่มาและข้อดี ข้อจำกัด ของสมาชิกวุฒิสภา ที่เคยกำหนดให้มีมาแล้วตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เพื่อเป็นพื้นฐานในการแสวงหาแนวคิดใหม่ๆ เกี่ยวกับที่มาของสมาชิกวุฒิสภา โดยการใช้ข้อมูลจากการวิจัยครั้งนี้ เป็นแนวทางและการเปรียบเทียบ “ที่มาและข้อดี ข้อจำกัด” ของสมาชิกวุฒิต่อแต่ละรูปแบบหลัก กับ ที่มาของสมาชิกวุฒิสภาในรูปแบบที่ค้นพบใหม่ๆ ซึ่งที่มาและข้อดีข้อจำกัดที่จะต้องหาให้พบ คือ พื้นฐานของความเป็น “หลักการตามกระแสนิยม กับ ความเป็นจริงตามวัฒนธรรมทางการเมือง” ที่จะต้องสอดคล้องกันและเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายให้ได้ในระดับหนึ่ง ทั้งการปฏิบัติหน้าที่และที่มา

3.2 เกี่ยวกับการขยายผลงานวิจัยในครั้งนี้ เพื่อทำการวิจัยในครั้งต่อไป

ตามทัศนะของผู้วิจัยคิดเห็นว่า ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยมาแล้วเกี่ยวกับข้อมูลทางด้านเอกสารและเชิงคุณภาพ ที่เกี่ยวกับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างวิจัย ที่เป็นทั้งผู้ทรงคุณวุฒิและส่วนที่เป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญฯ ดังนั้น ถ้าจะมีการขยายแนวทางการวิจัยครั้งนี้ออกไป จึงเห็นควรว่า น่าจะเป็นการวิจัย “เชิงคุณภาพ” เพื่อหาวิสัยทัศน์ใหม่ๆ เกี่ยวกับสมาชิกวุฒิสภาว่า “ควรเป็นตัวแทนของอะไร” และที่มา “ควรมาจากไหน” และการวิจัย “เชิงปริมาณ” ประกอบกัน เพื่อจะหาสถิติของ การเห็นด้วยและไม่เห็นด้วยของประชากรวิจัยกลุ่มตัวอย่าง เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานต่อไป

ส่วนประเด็นที่จะทำการวิจัยอีกประเด็นหนึ่งนั้น เท่าที่ผู้วิจัยได้ประสบมา และได้ตั้งข้อสังเกตไว้จากความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างวิจัย คือ “รัฐสภาไทยควรมีสมาชิกวุฒิสภา หรือควรยกเลิกการมีสมาชิกวุฒิสภา” โดยศึกษากรณี “ที่มาของสมาชิกวุฒิสภา ที่มีที่มาจาก การเลือกตั้งที่เข้าซ้อนกับการเลือก ส.ส” ซึ่งมีตัวแปรที่สำคัญ คือ ความเป็น “หลักการ” และ “ความเป็นจริง” เพราะเนื่องจากในอดีต วิธีการได้มาของสมาชิกวุฒิสภามีรูปแบบที่แตกต่างกันออกไปถึง 4 รูปแบบหลัก และ 3 รูปแบบย่อย ด้วยกัน ซึ่งความคิดเห็นของแต่ละฝ่ายที่ใช้โต้แย้งกันเกี่ยวกับที่มาของสมาชิกวุฒิสภา เท่าที่ผ่านมาในแต่ละยุคสมัย ยังหาข้อยุติทางแนวคิดไม่ได้ ส่วน วิธีวิจัย นั้นเห็นควรเป็นเชิงคุณภาพประกอบกับเชิงปริมาณ เพื่อจะหาผลสรุปการวิจัยในแง่มุมต่างๆ ให้มีผลสมบูรณ์ยิ่งขึ้นเกี่ยวกับที่มาของสมาชิกวุฒิสภาในระบบรัฐสภาไทย

ข้อค้นพบ ข้อบกพร่องที่ควรแก้ไข คือ การระมัดระวังเกี่ยวกับ บริบทและมิติต่างๆ จากข้อมูล ทั้ง เอกสาร และจากความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างวิจัย ซึ่งหมายรวมไปถึงเจตนารมณ์ที่เปิดเผยและที่แฝง และผลที่อาจเกิดขึ้นโดยไม่คาดคิด อาทิ สมาชิกวุฒิสภาที่มาจาก การเลือกตั้งโดยตรงตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่หลายฝ่ายคิดว่า ที่มา

ของสมาชิกวุฒิสภาจากการเลือกตั้งของประชาชน มีความสมบูรณ์ในการเป็น “ตัวแทนและการทำหน้าที่แทนประชาชน” แล้วก็ตาม

ดังนั้น ข้อที่ควรปรับปรุงในการวิจัยซ้ำหรือการวิจัยเพิ่มเติม ควรอยู่บนพื้นฐานของ 1) หลักการตามกระแสนิยม 2) หลักของความเป็นจริง และ 3) วัฒนธรรมทางการเมือง โดยต้องผสมผสาน หรือบูรณาการทั้ง 3 ส่วนดังกล่าว ให้เข้าเป็นหนึ่งเดียวกันให้ได้มากที่สุดเกี่ยวกับ “ที่มาและการเป็นตัวแทน” ของ “สมาชิกวุฒิสภา” เพื่อให้สอดคล้องกับความเป็นวิถีชีวิตของชนชาวไทย เพราะว่าการปกครองระบอบประชาธิปไตย “แบบตัวแทน” ที่ประเทศใช้อยู่ในปัจจุบันนี้ ได้เริ่มมีแนวโน้มพัฒนาไปสู่การมีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้น ซึ่งคาดว่าจะพัฒนาไปสู่การ “ถ่วงดุลอำนาจที่หลากหลาย” ในอนาคต เพื่อให้เกิดดุลยภาพ “แบบยุติธรรม(นิยม)” ในการแบ่งปันอำนาจและทรัพยากรที่มีอยู่ ที่จะมาทดแทนระบบคุณธรรมซึ่งเริ่มจะถดถอยลงเนื่องจากความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี และเศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่อาจขาดความสมดุลในการถ่วงดุลจากเศรษฐกิจแบบสหกรณ์และเศรษฐกิจแบบพอเพียง ที่จะมาเชื่อมโยงสู่ประสานพัฒนาควบคู่ไปพร้อมกันในการกินดีอยู่ดีของประชาชนโดยทั่วหน้า จากเหตุผลที่ประชาชนโดยทั่วไปมีศักยภาพในการแข่งขันและการดำเนินวิถีชีวิตที่แตกต่างและไม่เท่าเทียมกัน อาจทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจของประชาชนในภาพรวมเกิดเป็นรูปสามเหลี่ยมสองรูปซ้อนกัน คือ รูปสามเหลี่ยมรูปหนึ่งได้แก่ คนระดับกลางและระดับล่างที่มีอยู่จำนวนมาก กลายเป็นรูปสามเหลี่ยมที่ฐานกว้างออกไปเรื่อยๆ และส่วนสูงของยอดสามเหลี่ยมลดลงๆ เป็นลำดับ คือ หมายถึงประชาชนในส่วนนี้เริ่มยากจนลง ส่วนสามเหลี่ยมอีกรูปหนึ่งนั้น ได้แก่ คนที่อยู่ในระดับสูง ฐานของสามเหลี่ยมจะเริ่มหดเข้าหรือสั้นลงๆ ส่วน ส่วนสูงหรือยอดของสามเหลี่ยม จะสูงขึ้นๆ เรื่อยๆ ซึ่งหมายความว่าประชาชนในรูปสามเหลี่ยมรูปนี้ จะเป็นผู้ที่ร่ำรวยมากขึ้นๆ หรือเป็นเจ้าของทรัพยากรที่หลากหลายและถูกต้องตามกฎหมาย

ดังนั้น “ชีวิตที่ดีและรัฐที่ดี” จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อ ความรู้สึกนึกคิดของประชาชนที่รู้สึกได้ว่า ได้รับ “ความยุติธรรม(นิยม)” เสมอภาคเท่าเทียมในการอาศัยอยู่ร่วมกัน บนพื้นฐานของ เศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครองที่เป็นธรรม